**IIB INTERNATIONAL REFEREED ACADEMIC SOCIAL SCIENCES JOURNAL**
***Summer July-August-September 2012 Volume:03 Issue:06***
**www.iibdergisi.com**

# PARADIGM CHANGES IN TURKEY'S MIDDLE EAST POLICY:AKP PERIOD'S TURKISH FOREIGN POLICY ANDEFFECTS ON THE MIDDLE EAST

***Erdal GISI[1] Fatih SEZGIN[2]***

***[1]Private Yamanlar College***
***[2]Turgut Ozal University Foreign Languages College***

Republic of Turkey has followed peaceful foreign policies by staying away from conflicts, which can be regarded as passive policy, based on "Peace at home, peace in the world" philosophy. Although this policy seems to be consistent within itself; it also includes a structure which changes according to developing events and ruling parties. With reference to Turgut Ozal's political stance that aims at establishing friendly relations especially with countries in the old Ottoman Empire geography, which is called as "Neo-Ottomanism"; the most significant breaking point in Turkish foreign politics might be the period of Justice and Development Party (AKP), after 2002. AKP, which has come into power on November 2002, has also brought a political understanding which meant an important breaking in the traditional Turkish foreign policy. According to this stance; Turkey is a central country with power to influence a wide geography, other than just being a neighboring country of Europe, Middle East and Central Asia. The most striking developments in AKP period's foreign politics is experienced in the axis of Middle-East. Lead by Ahmet Davutoglu, who appeared with strategic depth thesis, Turkey has managed to become a much more active player of Middle-East. While some people evaluate the period's foreign politics understanding as deviation from Turkey's political stance, some people evaluate it in scope of idealism and applaud. In this regard, people are making errors by ignoring some positive developments or ignoring some mistakes in the foreign politics. Among all these disputes, there is also the fact that today the peoples of Middle-East societies are feeling sympathy and respect for Turks and Turkey than ever before, considering the whole history of Republic. Purpose of this study is to evaluate what happened to the desire of making Turkey a more active player in the region (which was started in Ozal period) with AKP's "Strategic Depth" policy and how this policy influences the people in the geography, in scope of Middle-East.

**Keywords:** Turkish Foreign Politics, Paradigm Shift, Neo-Ottomanism, Strategic Depth, Middle-East, Middle-East Policy of Turkey

# TÜRKİYE'NİN ORTA DOĞU POLİTİKASINDA PARADİGMADEĞİŞİMLERİ: AKP DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI VE ORTADOĞU'YA ETKİLERİ

Bu çalışmada genelde Türkiye Cumhuriyeti'nin Orta Doğu politikasının temel dinamikleri ve tarihi süreç içerisinde Türkiye'nin Orta Doğu politikasında meydana gelen evrimleler; özelde ise 2002 yılından bu yana iktidarda bulunan AKP hükümetinin uygulamaya koyduğu "Stratejik Derinlik" politikasının Türkiye- Orta-Doğu ilişkilerine etkileri ele alınmıştır. Çalışmada önce Orta Doğu'nun, sahip olduğu zengin doğal kaynakları ve stratejik özellikleri nedeniyle dünyanın en önemli noktalarından birini oluşturduğu ve bu özelliğinin Orta Doğu'yu bitmek tükenmek bilmeyen krizlerin, sayısız çatışmaların, savaşların yaşandığı istikrarsız bir coğrafyaya dönüştürdüğü üzerinde durulmuştur. Osmanlıdan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin, dört yüzyıllık uzun bir hâkimiyet sürecine ve bu süreçte oluşmuş güçlü dini, siyasi, kültürel vb. birçok bağa rağmen bölgeyle ilişkilerini sürdürmekten kaçınmasının, adeta bu bölgeyi yok sayan bir politik çizgi benimsemesinin gerekçeleri üzerinde durulmuştur. Türkiye'nin Orta Doğu politikasında belli politik sebeplerle ortaya çıkan evrimleler üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda 2. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle ve artan Rusya tehditleriyle birlikte Türkiye'nin tamamen Batıya endeksli bir politika izlediği, 1952 yılında gerçekleşen NATO üyeliğiyle birlikte Türkiye'nin, Ortadoğu'da NATO çizgisinde bir politika izlediği ve Batı'ya iyi bir müttefik olduğunu ispatlamaya çalıştığı tespiti yapılmıştır. 1960'lar ve 1970'lerde, Batı'yla yaşanan sorunlar sonucunda Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile yakınlaştığı, İsrail ile dostluk ilişkisi olmasına karşın 1967 Savaşı'nda Arap ülkelerine yakın bir politika izlediği ve bu çerçevede 1970 Mart ayında düzenlenen İslam Zirve Konferansı'na katılarak Kıbrıs Sorununda Arap devletlerinin desteğini kazanmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Soğuk Savaş döneminin kapanması ve Sovyetlerin yıkılmasının, Türkiye'yi uluslararası alanda çok daha aktif bir güç haline getirdiği, Türkiye'nin bu yeni konjonktürde kültürel ve tarihsel değerlerini kullanarak Orta Asya'yla beraber Kafkaslar, Balkanlar ve Orta Doğu'da etki alanını genişletmek için benzersiz bir fırsatla karşı karşıya kaldığı tek boyutlu bir dış politikanın imkânsızlığını ve tüm bölgeler ile ticari ve siyasi bir ilişki geliştirmenin bir zorunluluk olduğunu fark eden Türkiye'nin, daha önce önemsemediği ülkelere ve

pazarlara yönelmek zorunda kaldığı görülmüştür. Turgut Özallı yıllar, Türkiye'nin ideolojik çizgilerinde radikal bir değişimin de kapılarını araladığı, dış politika'da birçok yeniliğe ve ilke imza attığı, Osmanlı coğrafyasına yönelişin Özal'la başladığı bu bağlamda AKP'nin "Stratejik Derinlik" sözüyle ifade edilen ve Türkiye'nin bölgesel ve küresel bir aktör olmasını hedefleyen aktif dış politika anlayışının Turgut Özal dönemi dış politika anlayışını karşılamada kullanılan "Yeni Osmanlıcılık" la ilişkili olduğu tespitleri yapılmıştır. 2002'de iktidara gelen AKP hükümetinin "Stratejik Derinlik" politikasının Başbakan Erdoğan'ın açıklamaları ışığında iki temele dayandığı ve bunlardan birincisinin, Türkiye'nin yer aldığı bu stratejik coğrafyada sıradan bir ülkeymiş gibi hareket edemeyeceği ve böyle bir muameleyi kabullenmeyeceği, Türkiye'nin, bölgede isteyenin istediğini yaptıracağı değil "merkez ülke" sıfatıyla politikaları etkileyen ve kendisine fikir danışılan, bölgeyle ilgili denklemlerde dikkate alınması gereken bir taraf olarak algılanması gerektiği; diğerinin ise bölgesel gücü kabullenilmiş Türkiye'nin bir ileri aşama olan küresel güç olma hedefine yürümesi gerektiği hususlarıdır. Türkiye, bu yeni stratejiyi özellikle Orta Doğu üzerinde etkili olarak kullanmaya çalışmıştır. 2008'de İsrail'in Gazze saldırısına Türkiye'nin verdiği sert tepkinin ve Başbakan Erdoğan'ın 2009 Dünya Ekonomik Forumu'nda İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'e Gazze konusundaki ifadelerinden dolayı "sert çıkma" sının Müslüman Orta Doğu'nun negatif Türkiye algısını dönüştüren önemli bir faktör olduğu ve bu coğrafyadaki Müslüman toplumlarda artık bir Türkiye sempatisinin varlığı dile getirilmiştir. Uygulamaya konulan yeni politik anlayışın Orta Doğu'da Türkiye açısından ölçülebilir birçok pozitif sonucunun olduğu, sosyal, siyasi ve ekonomik göstergeler ışığında değerlendirilmiş ve Orta Doğu'da izlenen aktif politikaların kazanımları ortaya konmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Türk Dış Politikası, Paradigma Değişimi, Yeni Osmanlıcılık, Stratejik Derinlik, Orta Doğu, Türkiye\'nin Orta Doğu Politikası